

MILJÖUTSKOTTETS UTLÅTANDE 29/2010 rd

Statsrådets naturresursredogörelse till riksdagen: Smart och ansvarsfull naturresursekonomi

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 8 december 2010 statsrådets naturresursredogörelse: Smart och ansvarsfull naturresursekonomi (SRR 11/2010 rd) till ekonomiutskottet för beredning och bestämde samtidigt att miljöutskottet ska lämna utlåtande i ärendet till ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Mika Honkanen, arbets- och näringsministeriet
- kanslichef Hannele Pokka, miljöministeriet
- miljödirektör Veikko Marttila, jord- och skogsbruksministeriet
- ordförande för det nationella naturresursstrategiarbetet Sirkka Hautojärvi och programdi-

rektör, programmet Landmärken Eeva Hellström, Jubileumsfonden för Finlands självständighet

- direktör Tellervo Kylä-Harakka-Ruonala, Finlands Näringsliv
- miljödirektör Johanna Ikävalko, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf
- skogsansvarig Matti Liimatainen, Föreningen Greenpeace Norden
- klimatkampanjansvarig Laura Meller, Jordens vänner i Finland rf
- ombudsman Eero Yrjö-Koskinen, Finlands naturskyddsförbund rf
- programchef Jussi Nikula, WWF Finland.

Dessutom har ett skriftligt utlåtande lämnats av Finlands miljöcentral.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Redogörelsen koncentrerar sig på tre centrala materiella reserver: bioresurser, mineral- och stenmaterialresurser och vattenresurser. Bland immateriella reserver tar den dessutom upp möjligheter att utnyttja ekosystemtjänsternas kultur- och rekreationsvärden.

Utgångspunkten är insikten om att om vi vill lösa problemen med naturresurser och utnyttja möjligheterna med dem krävs det en övergripande politik som i sig förenar olika naturresurser, sektorer och dimensioner av hållbarhet. Det är inte möjligt utan en övergripande reform av de rådande tanke- och handlingsmodellerna inom naturresurspolitiken.

I sitt utlåtande ser utskottet på redogörelsen i relation till sitt eget ansvarsområde och omfat-

tar synen på naturresursekonomin som en källa till mervärde och välfärd och på att tanke- och handlingsmodellerna inom hela naturresurspolitiken behöver ses över. Det är utmärkt att Finland har ambitionen att ligga i utvecklingens framkant och har utarbetat en samlad redogörelse om naturresurspolitiken som utgår från att ekosystemtjänsterna måste tryggas, med andra ord att en hållbar användning av naturresurserna måste säkerställas. Strategierna i redogörelsen är mycket generella, med mål som sträcker sig ända bort till 2050. Den är således den första öppningen mot en naturresurspolitik och men där saknas närmare förslag.

Redogörelsen är i alla fall något konkretare i fråga om åtgärder som kommer att bli nödvändiga under de närmaste åren. Utskottet anser att temavalet och åtgärdsförslagen pekar i rätt riktning och tar närmare ställning till dem nedan. Temana är:

1. Ledning av naturresurspolitiken
2. Inflytande i EU
3. Global naturresurspolitik
4. Nationell naturresurspanel
5. Bokföring av naturresurser och motsvarande kompetens
6. Material- och energieffektivitetsprogram
7. Författningar, förvaltningspraxis och tillståndsprocesser
8. Planering av markanvändningen
9. Riskfinansiering och företagsfinansiering
10. Decentraliserade modeller för SMF-produktion
11. Integrering och vardagliga lösningar

Den nationella och internationella naturresurspolitiken

Naturresursekonomin står inför ett systemskifte på grund av den ständigt ökande efterfrågan på naturresurser. Det beräknas att befolkningen i världen är uppe i 9 miljarder kring 2040 och att konsumtionen av primärenergi ökar med 45 procent fram till 2030. Till följd av befolkningsökningen kommer också efterfrågan på naturresurser som behövs för föda, boende, kläder och rörlighet kontinuerligt att öka. Klimatförändring-

en, utarmningen av den biologiska mångfalden och de demografiska förändringarna kommer att avspeglas i produktions- och konsumtionsstrukturerna och att lyfta fram den strategiska roll som användningen av naturresurser och energiproduktionen spelar både globalt och nationellt. Utskottet omfattar redogörelsen på den punkten att det framför allt är klimatförändringen som inverkar på mängden naturresurser, deras kvalitet, deras regionala fördelning och möjligheterna att utnyttja dem.

Enligt redogörelsen är ambitionen att ta initiativ till en sådan internationell naturresurspolitik som främjar global hållbarhet, rättvisa, säkerhet och jämlika villkor för företag. Utskottet stöder aktiv medverkan i den naturresurspolitik som håller på att växa fram i EU och förlängt mandat för FN:s naturresurspanel. Användningen av naturresurserna är vid sidan av klimatpolitiken de största frågorna för en hållbar utveckling med tanke på kommande generationer.

Enligt folkrätten bestämmer stater suveränt om användningen av sina egna naturresurser. EU-lagstiftningen om den inre marknaden begränsar Finlands möjligheter till exempel att hindra utländska företags verksamhet för att utnyttja naturresurserna i Finland. Genom lagstiftning kan man ändå ställa vissa villkor för utnyttjandet av naturresurser och begränsa till exempel vattentäkt, om det inte finns tillräckligt med vatten för den behöriga ortens behov. I framtiden är det möjligt att nationella och lokala intressen måste beaktas alldeles särskilt i användningen av naturresurserna.

Den globala omvälvningen rubbar grundvalarna för naturresursekonomin, men det finns också ett nationellt ändringsbehov. Vår användning av naturresurser överskrider gränserna för hållbarhet och vårt s.k. ekologiska fotspår är stort också i en europeisk jämförelse. Det är alltså nödvändigt att utnyttja naturresurserna effektivare, men samtidigt innebär det en möjlighet att förbättra den samhällsekonomiska produktiviteten och konkurrenskraften.

Redogörelsen för mycket starkt fram den synen att ekonomiska problemen och miljöproblem kan lösas samtidigt, om man bygger upp

ekonomin med sikte på att minska utsläppen och spara naturresurserna. Utskottet understryker betydelsen av den potential för att förbättra konkurrenskraften som olika insatser för att höja energiprestanda har. Också EU lyfter fram detta samband. Utskottet hänvisar till kommissionens meddelande Ett resurseffektivt Europa¹, där det framhålls att bättre energieffektivitet främjar teknisk innovation, förbättra sysselsättningen inom miljöteknik, öppnar nya exportmarknader och ger konsumenterna mer hållbara varor.

Naturresurserna grunden för ekonomin med ekosystemtjänsterna som referensram

Naturresurserna utgör grunden för ekonomisk verksamhet och människors livskvalitet. Till naturresurserna räknas inte bara råvaror, som bränslen, mineraler och metaller, utan också livsmedel, mark, vatten, luft, biomassa och ekosystem. Redogörelsen ser på naturresurserna med ekosystemtjänsterna som referensram. Med ekosystemtjänster avses all materiell och immateriell nytta som människan har av naturen. Materiell nytta är till exempel råvaror i naturen och immateriell nytta rekreations- och turisttjänster och landskapet.

Begreppet ekosystemtjänster är ganska nytt och har ännu inte etablerat sig. För att klarlägga begreppet kan det vara bra att dela in ekosystemtjänster till exempel i produktions-, reglerings-, underhålls- och kulturtjänster och bevarande tjänster enligt följande:

1. *Produktionstjänster*: nyttigheter som fås ur naturen, som ätliga naturresurser och jordbruksprodukter, energi och råvaror.

2. *Regleringstjänster*: reglering av klimatet, utjämning av översvämningar och grundvattenbildning, vattenrening, reglering av erosionen och växtpollinering.

3. *Underhållstjänster eller stödtjänster*: bindning och återföring av näringsämnen, vattenkretslopp, fotosyntes, kolbindning.

4. *Kulturtjänster*: vetenskap, konst, utbildning, försörjning, psykiskt och fysiskt välbefinnande.

5. *Bevarande tjänster*: genetisk mångfald, artmångfald och biotopmångfald.

Utskottet omfattar regeringens syn att kärnan i all levande verksamhet är naturens ekosystemtjänster (som klimatreglering, näringsåterföring) och att villkoret för allt liv är att den tryggs. Redogörelsen erkänner att begreppen inte är etablerade och att målpställningen inte har nått lika långt inom alla områden. Utskottet anser till exempel att den biologiska mångfalden i uppdelningen i redogörelsen är en materiell snarare än en immateriell ekosystemtjänst. Men insikten om att ekosystemtjänsterna är grunden, kärnan i eller villkoret för all verksamhet kommer tydligt fram i redogörelsen.

Naturresurs- och klimatpolitiken en samordnad synergisk helhet

För att dämpa klimatförändringen krävs det att vi lägger om våra metoder att producera energi och våra konsumtionsvanor som bygger på fossila bränslen så att de blir kolsnåla eller helt utsläppsfria. En övergång till en kolsnål ekonomi innebär en omvälvning i energitekniken av samma mått som den industriella revolutionen. Mest ökar sannolikt användningen av biomassa och förnybar energi för energiändamål, vilket kan skapa ett ökat tryck på att säkerställa att användningen av förnybar energi är hållbar, samtidigt som utarmningen av den biologiska mångfalden redan konstaterats vara ett allvarligt problem. Sambandet med de stora frågorna för naturresurspolitiken är uppenbart.

Det finns många gemensamma prioriteringar inom naturresurspolitiken och klimatpolitiken. Utöver energipolitiken omfattar de den byggda miljön (samhällsstruktur och trafiksystem), medborgarnas konsumtionsvanor (boende, konsumtionsmönster) och innovationspolitiken (stöd för den tekniska utvecklingen, främjade exportmöjligheter).

Frågan om ledning och samordning av naturresurspolitiken kan mycket väl jämföras med

¹ 26.1.2011 KOM (2011) 21 slutlig

motsvarande frågor inom klimatpolitiken. Inom klimatpolitiken har utskottet krävt långsiktiga scenarier vid sidan av konsekvensutvärderingar för att öka den politiska sammanhållningen. Det har efterlyst analyser av om de nuvarande strukturerna räcker till för att genomföra klimatpolitiken eller om statsrådets interna samordning behöver förstärkas med nya organisatoriska modeller eller andra lösningar.

Utskottet hänvisar till sina överväganden om klimatpolitiken och påpekar att också naturresurspolitiken är uppspjälkt på så många olika sektorer att det behövs ett närmare samarbete och en starkare samordning för planering och samordning på sikt. I redogörelsen föreslås ett högnivåorgan med ett övergripande ansvar för att utveckla och samordna naturresurspolitiken och med skyldighet att rapportera till statsministern. Det kan vara en framkomlig väg. Precis som klimatpolitiken kräver naturresurspolitiken att åtgärder sätts in på bred basis i hela förvaltningen och det kräver i sin tur motsvarande integrering. Å andra sidan är det möjligt att ett samordnande organ omgivet av starka sektorer har en svagare styrkraft än sektorerna och då går man miste om den eftersträlvade starka samordningen. Det är nödvändigt att klarlägga hur en operativt stark lösning ser ut som effektivt kan främja en samordnad naturresurspolitik.

Utskottet omfattar också synen att horisonten för en naturresursstrategi (2050) på grund av den starka inbördes kopplingen mellan naturresursfrågor och klimatfrågor kan ligga lika långt borta. En långsiktig politik kräver också kontinuitet över flera regeringsperioder. Det finns emellertid inga egentliga halvtidsmål i redogörelsen och de åtgärder som föreslås för de närmaste åren är också ganska schematiska. Därför menar utskottet att redogörelsen utgör en bra grund för en långsiktig strategi som ändå behöver preciseras och utvecklas till exempel varje regeringsperiod.

Det är en bra idé att inrätta en nationell naturresurspanel, för den kan effektivt främja behandlingen och samordningen av tväradministrativa frågor. Panelen föreslås ha till uppgift att samla in och analysera forskningsdata och formulera rekommendationer till beslutsfattarna. Framför

allt ska panelen komma med prognoser om användningen av naturresurser och följa upp och bedöma konsekvenserna för miljön och sysselsättningen av olika användningssätt och styrmekanismer. Med panelens hjälp kan till och med strategiska riktlinjer läggas om, om utnyttjandet av naturresurser får oförutsedda, skadliga konsekvenser till exempel för biodiversiteten eller ekosystemtjänsterna.

Det är också nödvändigt att se till att den förvaltning som har ansvar för naturresurspolitiken har adekvata resurser för det. Det har skurits i resurserna, men de informationsbehov och uppgifter som beskrivs i redogörelsen förutsätter att kompetensen hålls kvar inom förvaltningen.

Eko- och materialeffektivitetsklivet och ett slutet kretslopp

Naturresurspolitiken och klimatpolitiken kopplas fast samman också genom materialeffektivitetsmålet. I EU:s klimapakett ingår ett vägledande mål om att förbättra energieffektiviteten med 20 procent. Man kan höja eko- eller materialeffektiviteten med metoder som traditionellt kopplas samman med klimatpolitiken, till exempel genom att förbättra energieffektiviteten i byggnader, anordningar och system, minska materialåtgången, ersätta materialanvändningen, använda lokala resurser (närproducerad mat, lokala material, energikällor osv.), ta i bruk fler energisnåla lösningar och öka andelen förnybar utsläppsfri energi.

Det behövs ett stort kliv inom material- och energieffektivitet och ett slutet kretslopp för att användningen av naturresurser inte ska äventyra ekosystemtjänsterna och öka växthusgasutsläppen. Att koppla loss naturresurserna från ekonomisk tillväxt är ett mål av fundamental betydelse som kan nås bara med mycket bättre material- och energieffektivitet och en omläggning av konsumtionen i riktning mot mindre skadliga material. Arbetet kan bygga till exempel på programmet för hållbar konsumtion och produktion (det s.k. programmet Kultu) och statsrådets principbeslut om främjande av hållbara val vid of-

fentlig upphandling och om energieffektivitetsåtgärder.

Förslaget om att upprätta och starta ett material- och energieffektivitetsprogram i redogörelsen är följaktligen välmotiverat och värt att backa upp, anser utskottet.

En modigare attityd till experiment med ekonomiska styrmekanismer av marknaden för att stödja en hållbar naturresursekonomi är vad som behövs. I en resurseffektiv ekonomi stöder man framför allt åtgärder för att minska materialanvändningen och uppmuntrar till återanvändning och återvinning av material och till en mer hållbar användning av förnybara råvaror. En hållbar konsumtion och produktion och en resurseffektiv ekonomi spelar en väsentlig roll också för en hållbar ekonomi och för konkurrenskraften. På grund av inremarknadsreglerna kräver det lagstiftning på EU-nivå. Utskottet omfattar redogörelsens syn på hur viktigt det är att vara med och påverka i EU.

Materialeffektivitetsaspekten är viktig, men det ultimata målet bör vara att minska användningen av naturresurser i absoluta termer. Genom att förbättra materialeffektiviteten i betydande grad kan man göra användningen av naturresurser mer hållbar, men om befolkningen ökar till 9 miljarder som prognoserna säger, går de uppnådda resultaten om intet. Målet bör vara ett återvinningssamhälle där man i stället för naturresurser i största möjliga utsträckning använder samma material på nytt. Det finns en betydande potential i användningen av returmaterial till exempel i byggande men då måste ekonomiska styrmekanismer tas till hjälp.

Det behövs också andra utvecklingsindikatorer vid sidan av bnp för att ge en mer exakt bild av sambandet mellan de miljörelaterade, ekonomiska och samhällsliga aspekterna på förmögenhet och välfärd. Med hjälp av indikatorer för hållbar utveckling kan man också följa upp och utvärdera naturresurspolitikens effektivitet.

Naturresurspolitik och biodiversitet

En kraftigt ökad användning av bioresurserna kan få konsekvenser som står i strid med målen

för att skydda biodiversiteten och utnyttja den på ett hållbart sätt. Skogarna kan upp till en viss gräns utnyttjas effektivt och hållbart för bioenergi genom att man tar till vara avverkningsrester, stubbar och biomassa som annars lämnas liggande vid gallring. Det gäller att fästa särskild uppmärksamhet vid att miljökonsekvenserna av en ökad användning av bioenergi, också konsekvenserna för biodiversiteten, kan begränsas i största möjliga mån.

Utom att biodiversiteten behöver tryggas är det också viktigt att värna de kollagren och sänkor som trädbeståndet och marken utgör. Skogarna och marken står enligt uppskattning för en kolsänka som på senare år motsvarat omkring 20–40 procent av Finlands totala utsläpp. Skogsavverkningen är den faktor som inverkar starkast på sänkornas storlek; den har varierat kraftfullt från år till år.

Utskottet hänvisar till sitt utlåtande om regeringens proposition med förslag till lag om stöd till produktion av el från förnybara energikällor² och poängterar att användningen av förnybar energi bör öka på ett sätt som främjar en hållbar utveckling för att de negativa miljökonsekvenserna av varje enskild energikälla ska kunna bedömas och förebyggas. Det behövs en miljöriskbedömning av en ökad användning av olika förnybara energikällor och den bör utnyttjas när man planerar hur lagen ska genomföras och samordnar de energipolitiska målen med natur- och miljöskyddsmålen.

Finlands miljöcentral publicerade den 1 februari 2011 en undersökning³ som hävdar att den kolsänka som Finlands skogar utgör försvagas om produktionen av skogsenergi ökar på det sätt som regeringen planerar. Om man för energiproduktion använder träbiomassa som utgör det kortvarigaste och snabbast sönderfallande

² MiUU 20/2010 rd—RP 152/2010 rd.

³ Jari Liski, Anna Repo, Riina Känkänen, Pekka Vanhala, Jyri Seppälä, Riina Antikainen, Juha Grönroos, Niko Karvosenoja, Katja Lähtinen, Pekka Leskinen, Ville-Veikko Paunu och Juha-Pekka Tuovinen: Metsäbiomassan energiakäytön ilmastovaikutukset Suomessa, Suomen ympäristö 5/2011.

kollagret i skogarna, typ grenar eller ved från förstagallringar, minskar utsläppen från skogsenergi avsevärt med fortsatt produktion. Utsläppen från stubbar som används för energi är höga i årtionden, eftersom det sönderfaller långsamt i skogarna och lagrar kol en lång tid. Om man ökar användningen av stubbar för energi i linje med regeringens bioenergi-strategi ger det 2020 fortfarande upphov till lika stora utsläpp som om samma energimängd producerades med olja. Utsläppen från grenar som används för energi är då redan 50 procent mindre.

Enligt undersökningar kan utsläppen från skogsenergi alltså minskas i väsentlig grad om man för produktionen använder träddelar med mer gynnsamma klimateffekter, som grenar och trä från förstagallringar. Men om produktionsmålen för bioenergi är högt ställda kan det kräva att också stubbar tas i användning, vilket försvagar den totala klimateffekten av skogsenergin. Det är nödvändigt att beakta de nya forskningsresultaten när man samordnar klimatpolitiken och skyddet av biodiversiteten. Den internationella klimatpolitiken kommer sannolikt också att kräva att underhållet av sänkor tryggas. Enligt undersökningen ovan övervärderar beräkningsreglerna inom klimatpolitiken klimatnyttan med skogsenergi. Därför är det mycket viktigt att fästa alldeles särskilt avseende vid frågan både nationellt och internationellt.

Utskottet efterlyser snabba åtgärder för att trygga finansieringen och genomförandet av programmet Metso för mångfalden i södra Finlands skogar för att målen ska nås. Genom att stärka skyddet av gamla skogar skyddar man också biodiversiteten. Man bör minska växthusgasutsläppen från användning av myrar och torvmarker, bevara kollagren och skapa nya kolsänkor och skydda värdefulla myrmarker i naturtillstånd.

Klimatförändringen inverkar också på många sätt på vattenresurserna som är en oersättlig naturresurs för Finland. Vattenförsörjningen bygger i långa stycken på grundvattensreserverna och ekosystemen är över lag helt beroende av vatten. Vattendragen är en betydande attraktionsfaktor för turismen och många andra nä-

ringar utnyttjar också vattenresurserna. Det är viktigt att kunna identifiera vattenekosystemtjänsterna.

Tack vare vattenskyddsarbetet har punktbelastningen minskat och vattnens status förbättrats. Det behövs fortfarande långsiktiga ansträngningar för att få bukt med den diffusa belastningen. God vattenstatus eftersträvas med hjälp av vattenförvaltningsplaner. Klimatförändringen leder till ökad diffus belastning som inverkar till exempel på översvämningar vintertid och extrema väderfenomen över lag; därför måste förändringsfaktorer i anknytning till vattenresurserna hanteras och samordnas effektivare. Översvämningriskerna bör hanteras effektivare genom olika slag av mekanismer som styr byggandet. Det är också viktigt att bevara alla ekosystemtjänster som har med vattnens användning att göra och att samordna olika former av användning. Också en eventuell utbyggnad av vattenkraften bör utgå från att det är acceptabelt i ett miljöperspektiv och med hänsyn till de villkor som ekosystemtjänsterna ställer.

Hur kunskapsunderlaget kan förstärkas och utnyttjas

Redogörelsen lyfter på ett förtjänstfullt sätt fram hur viktigt det är för naturresurspolitiken att förbättra kunskapsunderlaget och utveckla kompetensen. Målet är att ta fram statistik över materialflödena i samhällsekonomin, modeller för miljökonsekvensbedömning och metoder för miljö- och naturresursbokföring.

I Finland har man satsat särskilt på bättre samordning av institut för sektorsforskning och nått goda resultat. Offentliga forskningsinstitut har bildat en sammanslutning för naturresurs- och miljöforskning, Lynet.⁴ Den har som sin huvudsakliga uppgift att ställa sin expertis till beslutsfattarnas förfogande. Denna nya samarbetsmodell inom statsförvaltningen ska ge forsk-

⁴ Till Lynet hör Livsmedelsverket Evira, Geodetiska institutet, Forskningsanstalten för jordbruks- och livsmedelsekonomi, Skogsforskningsinstitutet Metla, Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet och Finlands miljöcentral.

ningen större genomslag och göra verksamheten effektivare.

Det är av största vikt att den nyaste vetenskapliga kunskapen snabbt kan bearbetas till underlag för politiska beslut. På senare år har till exempel klimatvetenskapen och insikten om markens förmåga att lagra kol utvecklats i snabb takt. Samtidigt krävs det förmåga att fatta snabba beslut för att förebygga skadliga konsekvenser. Beslutsfattarna måste agera utifrån bästa tillgängliga information och tillämpa försiktighetsprincipen i full vetskap om att vetenskaplig kunskap alltid är ofullständig och osäker och kompletterar sig själv genom en kritisk utvärderingsprocess. I strategierna gäller det därför att behålla en viss kapacitet för att lägga om kursen om konsekvensbedömningarna visar att det brister i beslutsunderlaget. Då kan det också bli aktuellt med att se närmare på klimatlagen.

Det behövs redskap för att följa upp och mäta strategierna, till exempel för att bedöma hur resurseffektiviteten har utvecklats. Beräkningsmetoder och indikatorer bör förbättras så att de beskriver användningen av naturresurser och materialflöden, också dolda flöden, och konsekvenser för miljön och biodiversiteten.

En hållbar balans mellan utnyttjande och bevarande

Redogörelsen utgår från att naturresurser ska utnyttjas med hänsyn till kraven på hållbar användning och en djupare insikt om ekosystemtjänsterna som referensram och behovet att koppla ihop frågan om naturresurser, klimat, energi och biodiversitet. Utskottet instämmer i detta men understryker att om vi vill genomföra strategierna i redogörelsen med framgång, kräver det en genuin insikt om en hållbar balans mellan utnyttjande och bevarande eller skydd och en genuin vilja att uppnå målen.

Allmänna miljöintressen konkurrerar i regel med allmänna ekonomiska intressen, även om det också kan finnas sinsemellan konkurrerande intressen inom båda. Både miljöintressen och ekonomiska intressen kan dessutom vara rikstäckande eller lokala. Skyddet av biodiversite-

ten kan i första hand karakteriseras som ett rikstäckande miljöintresse, medan markanvändningen kan vara förknippad med mycket lokala miljökonsekvenser. Beslut om markanvändningen bör ta hänsyn inte bara till alla olika policyer tillsammans utan också de här olika aspekterna. I praktiken avgör olika markanvändningsbeslut i vilken grad målen uppnås. Men marken som disponibelt utrymme finns inte med i redogörelsen.

Regeringen konstaterar att ekosystemtjänsterna tillåter oss att njuta av naturens kultur- och rekreationsvärden; de har blivit allt viktigare för oss och möjliggör ny hållbar serviceverksamhet. Utskottet ville vara med och främja affärsverksamhet i anknytning till naturturism, upplevelsetjänster och naturprodukter, men det konstaterar att om det handlar om storskalig affärsverksamhet kan den inte bygga på allemansrätten, utan det måste tas fram andra verksamhetsmodeller. Att bevara de traditionella allemansrätterna är däremot en av de grundläggande utgångspunkterna för naturresurspolitiken.

Användningen och skyddet av naturresurser styrs inte bara med tillstånd utan också i hög grad genom planläggning. Balansen mellan rikstäckande och kommunala intressen är därmed en viktig faktor när strategierna genomförs. Genom ett hierarkiskt plansystem försöker man se till att rikstäckande intressen beaktas i planstyrningen på lägre nivå, men samtidigt är målet för reformen av markanvändnings- och bygglagen att stärka den kommunala självstyrelsen genom att slopa tvånget att underställa kommunala planer.

Med de riksomfattande målen för områdesanvändningen i markanvändnings- och bygglagen ville man bevaka rikstäckande intressen och integrera de rikstäckande målen först i landskapsplanerna och därefter i kommunplanerna. Samtidigt som kravet på att underställa kommunplaner slopades delegerades makt och ansvar till kommunerna. Det handlade alltså också om att söka en balans. Förfarandet för att fastställa landskapsplaner och den statliga myndighetens medinflytande över processen gör att rikstäckande intressen blir bättre beaktade.

Redogörelsen beaktar den roll som markanvändningsplaneringen och författningar, förvaltningspraxis och tillståndprocesser spelar för att målen ska nås. Några närmare åtgärder föreslås ändå inte eftersom redogörelsen är allmän till sin natur. Klimatförändringen skapar ett tryck på förändring som i kombination med utvecklingen av en hållbar naturresursekonomi ger markanvändningsplaneringen och styrningen av samhällsstrukturen ännu större tyngd och lyfter fram behovet av en hållbar balans mellan rikstäckande styrning och kommunal styrning. Hållbara markanvändningslösningar spelar en central roll vid övergången från tanke- och handlingsmodeller typiska för den industriella eran till en människo- och problemcentrerad serviceekonomi där naturresurser, utrymmen och miljö står i centrum. Programmet Hållbar markanvändning samlar expertisen i Lynet-institutet och under-

söker hur olika markanvändningsformer kan sammanjämkas för att åstadkomma ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara lösningar och modeller.

Med hänvisning till det som sagts ovan föreslår utskottet att

ekonomiutskottet i sitt betänkande föreslår att markanvändningsplaneringen så fort som möjligt utvecklas så att den stöder klimat-, energi- och naturresurspolitiken.

Utlåtande

Miljöutskottet anser

att ekonomiutskottet bör beakta det ovan sagda.

Helsingfors den 10 februari 2011

I den avgörande behandlingen deltog

vordf. Pentti Tiusanen /vänst
medl. Christina Gestrin /sv
Timo Heinonen /saml
Rakel Hiltunen /sd
Timo Juurikkala /gröna
Tanja Karpela /cent
Antti Kaikkonen /cent
Timo Kaunisto /cent

Timo Korhonen /cent
Merja Kuusisto /sd
Tapani Mäkinen /saml
Sanna Perkiö /saml
Janne Seurujärvi /cent
Tarja Tallqvist /kd
Pauliina Viitamies /sd
Anne-Mari Virolainen /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.